

FARKAS GYULA*

„A vezetés tudománya és oktatása történetének írásos emlékei Magyarországon és a nagyvilágban” szekció előadásaihoz Bevezetés (Szekcióelnöki megnyitó)

Az amerikai Harvard Egyetem Vezetési Intézetének homlokzatán a következő felirat olvasható: „A vezetés a legrégebbi művészet és a legfiatalabb tudomány.” De ez az állítás nem igaz. Talán még az Újvilágban, Amerikában sem, ahol a vezetéstudomány kezdetének Taylor „Shop management”, „Üzemvezetés” című tanulmányának 1909-ben történt megjelenését tartják, hiszen korábban csupán a múlt század utolsó évtizedeiből maradt fenn Amerikában keletkezett írásos emlék néhány előadás és kisebb tanulmány formájában. De lehet, hogy Amerikában voltak már korábban is jól felkészült, munkájukat nemcsak művészként, de tudatosan és megfontoltan végző állami, katonai, egyházi, gazdasági vezetők. Hiszen Amerikában már felfedezése előtt is volt magas szintű kultúra. Voltak jól szervezett államok fejlett közigazgatási rendszerrel, jól szervezett hierarchikus felépítésű vallási szervezetek, kiváló földművelés, gazdaság, jól vezetett hadseregek. Elég megemlítenem csupán az aztékok, és különösen az inkák nagy birodalmát, gazdagságát, kultúráját. Csakhogy a felfedező hódítók kultúrát pusztító tevékenysége azon történeti emlékeket is elpusztította, amelyekben ezek szervezéséről, vezetéséről, vezetőiről kaphatnánk információkat.

Ezzel szemben az Óvilágban, Európában, és a még régebbi Afrikában és Ázsiában többszázados, évezredes emlékeket is találunk, amelyek a vezetés tudatosságáról, oktatásáról és tudományos műveléséről tudósítanak. Mert itt nem a századelőn működött Fayol könyve, a 81 évvel ezelőtt megjelent „Administration industrielle et générale” az első írásos emlék a témakörből. Előtte közel száz évvel korábban már megjelent Andrew Uhre-nak „A manufacturák filosofiája” című munkája, amely az ipari üzemek működtetésével, szervezésével és vezetésével foglalkozik.

Ennél sokkal régebbi Agricola tizenkét könyve a bányászatról és a kohászatról, amelynek egy eredeti példánya a Miskolci Egyetem könyvtárában megtalálható. Erről tegnap Szemán Attila már megemlékezett, és a mai szekciónkban Krisztián Béla fog beszélni. E 12 könyvből 4 kötet a bányászati és kohóipari üzemek vezetésével és szervezésével foglalkozik. Ez időben az állami vezetés művelésének és oktatásának dokumentumait is megtalálhatjuk. 1516-ban jelent meg Erasmus könyve „A keresztény fejedelem neveltetéséről”, amely Habsburg Károly herceg, a későbbi német-római császár felkészülésének tananyaga volt. Ugyanezen időben írta Macchiavelli „A fejedelem” című könyvét, amely azóta is az állami vezetés tudósainak állandó vitatémája. Nagy Frigyes írt róla „Antimacchiavelli” címen tanulmányt, és Sztálin lánya, Svetlana is e könyvről írta doktori disszertációját.

* Dr. Farkas Gyula, 8672 Zics, Deák F. u. 11.

Korábban *Bölcs Leo* és *Konstantin* adtak bizonyosságot arról, hogy tudatos, képzett és tanító vezetők voltak, hiszen utódjaikat tanították „*De administrando imperio*” című munkájukkal. Mezopotámiában és Kínában ezeknél is sokkal régebbi írások maradtak a vezetés témaköréből. És Egyiptomban, ahol a vezetés kérdéseivel és tudományával, a leendő fáraók felkészítésével a papi rend foglalkozott, gyakori szokás volt, hogy a fáraók intelmekben fogalmazták meg utódjuk számára az uralkodói tennivalókat. Ilyen írásos emlék az időszámításunk előtti 3. évezredből a X. dinasztiahoz tartozó fáraó „intelmei” fiához, *Merikerhez*. Ennek teljes szövege megtalálható Szentpétervárott, az Ermitázsban.

Az Ó-világban tehát a vezetés nemcsak régi művészet, de talán az egyik legrégebbi tudomány is.

Az amerikai Harvard Egyetem Vezetési Intézetének honlapján a következő felirat olvasható: „A vezetés a legrégebbi művészet és a legfrissebb tudomány”. De ez az állítás nem igaz. Talán még az Újvilágban. Amerikában sem, ahol a vezetésstudomány kezdetének Taylor „Shop management”, „Üzemvezetés” című tanulmányának 1909-ben történt megjelenését tartják. Hiszen korábban csupán a múlt század utolsó évtizedeiből maradt fenn Amerikában keltekezett írásos emlék néhány előadás és kisebb tanulmány formájában. De lehet, hogy Amerikában voltak már korábban is jól felkészült, munkájukat nemcsak művészként, de tudatosan és megfontoltan végző állam, katonai, egyházi, gazdasági vezetők. Hiszen Amerikában már felfedezése előtt is volt magas szintű kultúra. Voltak jól szervezett államok, fejlett közigazgatási rendszerrel, jól szervezett hierarchikus felépítésű vallási szervezetek, kiváló földművelés, gazdaság, jól vezetett hadseregek. Elég megemlítenem csupán az aztékok és különösen az inkák nagy orvostudomány, gazdaságot, kal-
túrát. Csak hogy a felfedező bódító kultúrát pusztító tevékenység azon történelmi emlékeket is elpusztított, amelyekben ezek szervezetéről, vezetéséről, vezetési technikáikról kaphatnánk információkat.
Ezzel szemben az Óvilágban, Európában, és a többi régióban Afrikában és Ázsiában többszáz-
dos, évezredek emlékei is találunk, amelyek a vezetés tudományáról, oktatásáról és tudományos műveléséről tudósítanak. Mert itt nem a századoktól működött fapados könyvek, a 81 évvel ezelőtti megjelenésű „Administration industrielle et générale”, az első írásos emlék a témakörből. Ekkor közel száz évvel korábban már megjelent Andrew Ure-nek „A manufactoryk filozófiája” című munkája, amely az ipari üzemek működésével, szervezésével és vezetésével foglalkozik.
Ezzel sokkal régebbi a görög nyelvű tizenkét kötetű könyv a házasságról és a közhatalmról, amelynek egy eredeti példány a Miskolci Egyetem könyvtárában megtalálható. Ezzel együtt Zsuzsanna Árkai már megemlíti, és a mai aszekciókban Krizsztos Béla fog beszélni. E 12 kötetből 4 kötet a házas-
és közhatalmi ügyek vezetésével és szervezésével foglalkozik. Ez időben az állami vezetés műve-
lésének és oktatásának dokumentumait is megtalálhatjuk. 1516-ban jelent meg Erasmus könyve „A keresztény fejedelm neveléséről”, amely Habsburg Károly herceg, a későbbi német-római császár felkészülésének tananyag volt. Ugyanazon időben írt Machiavelli „A fejedelm” című könyvét, amely azóta is az állam vezetés tudományának állandó vitatéma. Nagy György ír róla „Antimachiavelli” címen tanulmányt, és Zsuzsanna Árkai is a könyvről írt doktori disszer-
tációját.